
Rakovszky Zsuzsa

A KÍGYÓ ÁRNYÉKA (I)

Részlet a regényből

Keresztanyámmal mindennapos beszéd tárgyunk volt Miklós öccsének közelgő látogatása. Az elmúlt évek során keresztanyám fivére leveleiből időről időre értesült hajdani kis kedvence sorsának alakulásáról: milyen előmenetelt tanúsított tutorának keze alatt, milyen a jezsuiták gymnasiumában, milyen büszke volt, amikor egy őszi vadászaton elejtette élete első rókáját, bár egyébiránt nem kedvelte túlságosan az efféle férfias időtöltéseket, s inkább a táncban tüntette ki magát, s szívesebben húzódott a könyvtárszobába vagy anyja szoknyája mellé, ki csak nagy nehezen, vérző szívvel eresztette el maga mellől évekre, hogy külhonban folytassa tanulmányait, de apja, hogy nagyobb bátorságra és önállóságra kapassa, ragaszkodott hozzá, hogy legkisebb fia is megtanulja, miként forgolódjék a nagyvilágban...

Ennekem pedig, ahogy keresztanyámat hallgattam, az ifjú Miklós képe kezdett lassanként kifermődni elmémben, s fokként felöltötte az én Árgirus királyfim vonásait. Ha majd megismerjük egymást, gondoltam, e szelíd és ábrándos szívben, mert ilyenek hittem, helyzetünk és származásunk különbözősége ellenére, olyan mély rokonszenv vagy más, még annál is erősebb indulat ébred majd irántam, hogy az győzedelmeskedik a külső körülményeken. Ezeket az ábrándokat bizonyosan korábbi olvasmányaim is táplálták bennem, s ahogy telt az idő, olyannyira elhatalmasodtak rajtam, hogy már-már úgy éreztem, boldogságom útjában mindössze egyetlen akadály áll, nevezetesen, hogy szerény és kevésbé tetszetős öltözékemben – mert jobb híján még mindig a keresztanyámtól kapott, inkább öregasszonyoknak, semmint fiatal leányoknak való ruhákat viseltem – föl tudom-e kelteni a gazdagabb és rangosabb, tehát bizonyára fényűzőbben öltözködő asszonyi társasághoz szokott ifjú úr érdeklődését, mert ha nem, ugyan miképpen érhetném el, hogy egyéb jó tulajdonságaimra fölfigyeljen? Ezt az akadályt azonban olyan súlyosnak éreztem, hogy fél éjszakákat töltöttem ébren, töprengve, miként háríthatnám el utamból, s mivel semmi okosat nem bírtam kigondolni, kétségbeesésemben már-már úgy határoztam, hogy öccse ott-tartózkodásának ideje alatt messzire elkerülöm keresztanyám házát, nehogy az ifjú úrnak a szép külhoni leányok fényűző viseletéhez szokott szeméből azt legyek majd kénytelen kiolvasni, hogy érdemtelennek ítél a figyelme. Így a féltés, a dolgok szokásos sorrendjét fölborítva, előbb vert gyökeret a szívemben, mint a szerelem, s valahányszor egy-egy prémtálc szegett bársonyszoknyát vagy díszes süveget láttam az utcán, lett légyen viselőjük mégoly élemedett vagy rút személy is, előntött a keserű irigység.

Egyik éjjel, amikor hosszas tépelődés és hánykolódás után végül mégiscsak elnyomott az álom, álmomban ismét viszontláttam anyámat. Valami csigalépcsőn haladtam fölfelé egy toronyban, talán éppen annak a kastélynak a tornyában, amelyet a szép, karmazsin ruhás fiatal nemesasszony képén láttam, s a lépcsők sora sehogyan sem akart véget érni. Időről időre hatalmas, üvegezett ablakok mellett kellett elhaladnom: ilyenkor behallottam kintről a szél zúgását, s láttam, ahogy a fák meghajolnak a szélben. Már-már azt hittem, soha nem érek föl a toronyba, örök életemben itt fogok ke-

rengeni ezen a fényesre koptatott falépcsőn, a nagy ablakok közt, s nem látok többé egyebet, csak az ég és a fák, napszakok s évszakok váltakozását, amikor a lépcső megint fordult egyet, s én hirtelen egy szűk deszkaajtó előtt találtam magam. Belöktem az ajtót, s beléptem a hatalmas, homályos helyiségbe, ahol mindent vastagon borított a por. Valami padlásféle lehetett, tulsó vége beléveszett a sötétségbe, s én sehogyan sem értettem, hogyan fér el ekkora helyiség egy torony szűk belsejében. Poros gerendákon kellett átlépegetnem, pókhálós dúcok közt bujkáltam, s fejem fölött a magasban tisztán láttam a tetőgerendákról fejfelé csüggeszkedő denevérek hegyes fülű kutyafejét, összezárt szárnyukat, amely palástként fedte apró testüket, s ahogy karmos lábukkal álmukban is szorosan markolták a gerendát, amelyben megkapaszkodtak. Néha fölrebent közülük egy-kettő, s puha, fekete rongydarabokként kavarogtak a tompa, vöröses derengésben. Tán még bagoly is bujkál itt valahol, gondoltam rémülten, s éppen azon töprengtem, ne borítsam-e felső szoknyámat a fejemre, mert hallottam valahol, hogy a denevérek vak röptükben olykor beléragadnak az asszonyok hajába, amikor váratlanul két oszlop közt kifeszített kötelet pillantottam meg, s a kötélén száradni kitergetett ruhák sorát: a fehér alsóruhák valósággal világítottak a félhomályban. A ruhák dolga, úgy látszik, még álmomban sem hagyott nyugodni, mert a kötélén függő holmik láttán örömben megdobbant a szívem. Közelebb mentem egy lépéssel, hogy jobban szemügyre vegyem őket, abban a reményben, tán sikerül észrevétlenül magammal vinnem innét valami csinosabb szoknyát vagy ingvállat...

Amikor azonban már csak egy lépésnyire voltam a kötélről, csalódottan láttam, hogy a száradni kiterített ruhafélék mindegyike hitvány, viseltes ócskaság, alig több holmi rongynál. Az alsóneműn lyukak tátonganak, az egyetlen jobb állapotban lévő ingen kimoshatatlan veres pecsét éktelenkedik, bor- vagy talán vérfolt, s amikor egy szép, ezüstös fényű, látszatra hibátlan tafotaszoknya szegélyét morzsolgatni kezdtem, mint a pókháló mállott el ujjaim közt. Ugyan ki bajoskodhatik és mi végre efféle eldobni való holmik mosásával és kiaggatásával, gondoltam, s bosszúsán eltaszítottam magamtól a tafotaszoknyát. E hirtelen mozdulattal azonban véletlenül lesodortam a kötélről az egyik szakadozott fehér rongyot, amelyről már nemigen lehetett megállapítani, ing volt-e valaha vagy valami egyéb. Amikor utálkozva lehajoltam érte, egy pillanatra elállt a szívem verése, mert a padlásdeszkát borító vastag porban lábnyomokat pillantottam meg: keskeny, női cipellők nyomát, amelyek a lépcső irányából közeledve ott haladtak el mellettem, majd eltűntek valahol a padlás távolabbi végének homályában. Valami ellenállhatatlan vonásnak engedelmességgel követni kezdtem a keskeny cipellők nyomát. A padlásnak azon a részén, ahol most jártam, öreg, festetlen ládák álltak egymásra tornyozva. Fűrészpor, korhadó fa, málló posztó és penészes selem szaga keveredett egymással, szakadozott pókháló érintette arcomat lágy szelleműjjével, s egy ízben kis híján a földbe gyökerezett a lábam a rémülettől, mert az egyik törött láda résén, úgy tetszett, sáros, szakadozott ruhába bújtatott női kar nyomakodik kifelé, mintha csak egy elevenen eltemetett személy koporsója lett volna az a láda, s az törekedne most onnan kifelé... Közelebb érve láttam, hogy csak valami ócska, fekete ruha foszladozó ujjá türemkedett elő a láda megrepedt oldalán keresztül, s az mocant meg kissé a léghuzatban. Ekkor a padlás tulsó végéből, a ládákön túlról valami világosságot láttam derengeni, s mindjárt utána könnyű léptek neszét hallottam. Álltam, mintha sóbálvánnyá váltam volna, s a következő szempillantásban az egyik, emberderék vastagságú dúc mögül anyámat láttam előlépni. Mindjárt tudtam, hogy ő az, pedig a keresztanyámnál látott kép nemesasszonyának aranyhímes ruháját és gyön-

gyös fejékét viselte, éppen csak hogy a rózsza hiányzott a kezéből s a lobogó fülű, apró eb a szoknyája mellől. Sem őrajta, sem öltözékén nem hagyott nyomot a padlás pora, mindazonáltal szép arca kissé bosszúnak tűnt, s bosszúságot éreztem ki a hangjából is, amikor odaszólt nekem, mintha csak az imént váltunk volna el egymástól:

– Nem tudod, hová rakhatták ezek a ládámat? – kérdezte, miközben nehéz gyűrűvel ékes keskeny kezét, amelyen még az ismerős halovány, barna szeplőt is jól láttam a hüvelykujja tövéénél, halántékához emelte, s türelmetlenül visszaigazgatta a helyére egyik elszabadult, sötét hajtincset. – Nem is tudom, mióta keresem már, de sehogy se bírok ráakadni ennyi ócskaság között.

Azzal piros bársonycipellős lábával türelmetlenül odébb tolt egy kisebbfajta ládát, mely félig elzárta kettőnk között az utat. A szinte teljesen elkorhadt láda azonban anyám lábának érintésétől összeroskadt, s egy szempillantás alatt porrá omlott. A rozsdás vaspántok, úgy tetszett, egy pillanatig még ott állnak egymagukban, a levegőben, majd azok is szétporlottak, s a láda maradványai közül foszladozó szövetek omlottak elő, egy hajdanvolt díszes főkötő bársonyának penészes foszlányai közül pedig nagy, vérszín ékkő, talán rubin hullott koppanva a deszkára. Vörösen megvillant, mint valami ördög szem, majd elgurult valahová a pókhálós sötétségbe...

Sötét éjszaka volt körülöttem, amikor e különös álomból tulajdon szívdobogásomra fölriadtam. S ahogy lassan eszmélkedtem a való világra, egyszerre csak eszembe villant, hogy hiszen anyám ládája csakugyan megvan még valahol, odakinn, a régi istállóban, amelyet jó ideje afféle lomtárnak használtunk, s ahová mostohám sok egyéb fölöslegesnek ítélt holmival együtt e ládát is számúzta, amely így megmenekedett a fosztogató katonák mohóságától. Most hirtelen az is az eszembe ötlött, hogy hiszen láttam én valamikor az előző tavaszon, még a mostohám előtti időkben, amint Helena aszszony, elrakosgatva a téli holmit s a tavaszt elővéve, kinyitotta ezt a ládát is, hogy a benne lévő ruhákat kissé megszellőztesse, s friss levendulaágot rakjon bele a molypil-lék ellen. Emlékeztem ugyan rá, hogy anyám ebben a ládában tartotta a régi, leánykori ruháit, s tán láttam is a szemem sarkából, amikor Helena a láda tetejét fölcsapta, valami meggyszín bársonyszoknyának a csücskét, de akkoriban nem sokat törődtem e régi holmikkal, most azonban alig bírtam türtőztetni magam, hogy ki ne keljek röggvest az ágyból, s mindjárt az éjszaka közepén meg ne bizonyosodjak róla: megvan-e még csakugyan? S ha igen, nem fognak-e vajon elmállani azok is az ujjam között, mint az álombeli szoknya? S ha épségben meglelném is őket, illenek-e vajon az én természetemre (mert azt tudtam, hiábavaló vállalkozás lenne, hogy én magam próbáljam őket a természetemre igazítani).

Ki-kilestem az ágy függőnye mögül, világosodik-e már, de még huszadszorra is ugyanazt a sűrű sötétséget láttam terjengeni odakinn, mint valami fekete kását, amelyhez majd csak nagy sokára kezdik vékony sugárban hozzácsorgatni a napvilág tejét. Végül nem bírtam tovább: kikeltem az ágyból, lassan résnyire nyitottam a nyikorgó ajtót, s papucsomat a kezembe fogva, nehogy lépteimmel zajt üssek, mezítláb átóvakodtam a külső szobán, hol az ágy függőnye mögül tisztán hallottam apám reszelős, elnyújtott horkolását s mostohám halkabb, sípoló lélegzetét, s megnyugodhattam fölele: mindketten mélyen alszanak, nem vertem fel őket az ajtónyitással. Kinn a konyhán magamhoz vettem a mécses és a tűzszerszámot, majd leakasztottam a szögről rövid, prémes subámat, s csak úgy a hálóköntösöm fölé magamra kaptam.

Odakinn az udvaron az ég sötétje már ritkulni kezdett, a közeledő hajnalról árulkodva. A szomszédos szabóműhely ablaka mögött halvány világosságot láttam: valami

sürgős munkához kelhetett föl hajnalok hajnalán a mester, vagy talán egész éjszaka le sem feküdt... A tető fölött egyetlen nagy csillag hunyorgott, azt hiszem, az Esthajnalcsillag: mintha közelebb lett volna a földhöz, mint más évszakokban, s reszketeg ezüst-sugaraival törekeny, nyakba való ékszernek vagy parányi, ezüst tűpárnának tetszett. Csupasz lábam majd' lefagyott a kivágott papucsban, arcomba pedig a szél mintha máréknyi fagyos tűhegyet hajított volna, mert éppen eleredt a hó. Még csak egyetlen fátyol vékonyságú, ritkásan fehérítő rétegben borította be az udvar földjét, de azért amikor az istálló ajtaját néhány futólépéssel elérve visszanéztem, láttam, hogy papucos lábam nyoma jól láthatóan feketéllik benne, s csak azt reméltem, reggelig el sem áll a hóesés, s idővel betemeti hajnali utam árulkodó nyomait. Benn az istállóban letettem a mécseszt az öreg, kecskelábú asztalra, és világot gyújtottam. Azután magasra emeltem s lassan mozgatni kezdtem a mécseszt, hogy ide-oda vándorló világánál rábukkanjak arra, amit keresek. A lassan mozgó fényfoltban először egy falnak támasztott, kicsorbult ásót pillantottam meg, majd egy öreg, foghíjas gereblyét, egy régi, elrozsdásodott kútláncot összetekerve, majd meg egy lyukas fenekű kosarat, amelynek fölfeslett fonatai rabságukból szabadulva mereven, szúrósan dőfték a levegőbe, mint a kisleányok varkocsa, ha túlságosan szorosra fonják. Egyszerre csak egy halom foltozásra váró lábas szomszédságában nagy rémületemre apró, csupasz emberi alakot pillantottam meg, kisebbet, mint a ma született csecsemő. Furcsán kifordult tagokkal, félretekert nyakkal hevert egy kifakult kendőn vagy rongydarabon, amelyet valami ládafélén vettek keresztbe, és hullámos, sötét haja, amely inkább felnőtt asszonyéra, semmint csecsemőére emlékeztetett, leomlott kisgyermek öklénél nem nagyobb koponyájáról, s leért csaknem a földig. Reszkető lábbal közelebb léptem hozzá, s rávilágítottam a mécsessel, hogy lássam, a lények miféle rendjébe tartozik e parányi alak, amely egyszerre emlékeztetett felnőtt asszonyra és csecsemőre, s hogy kiderítsem, miféle szörnyű, természet elleni bűntett nyomára vezetett a véletlen. Ahogy közelebb hajoltam, láttam, s e látványtól könnybe lábadt a szemem, hogy hajdani kedves bábum hever ott megfosztva együgyű ruhácskájától, amely azóta, portörülő ruhaként új életre támadva, alighanem maga is elváshatott már... A bábu fából faragott fején a ragasztott hajból már csak néhány hosszú tincs maradt meg, egyébként tar volt, mint az öregemberek koponyája, s orcájáról is javarészt lekopott a festék, olyannyira, hogy ajka nem is volt már, de nagy, kék szeme, amelyet feketével írtak körül, most is olyan ámulva pillantott rám a festett pillák alól, mint hajdanában. Amikor a kendő csücskét fölhajtottam, láttam, hogy az a dolog, aminek a tetején hever, valójában nem is láda, hanem egy régi, fonott madárkalicka. Ugyanaz lehetett, amelyben réges-régen egy fészkből kihullott gerlicét nevelgettem. A gerlefit apám találta s hozta haza nekem, s ő készítette neki a kalickát is. Még a kendő is ugyanaz volt, anyám régi, virágos vállkendője, amellyel a kalickát annak idején leborítottam éjszakára, nehogy kedvencem kora hajnalban burkukolásával fölverjen. S mindjárt ezután, közvetlenül a kalicka mögött, megpillantottam azt is, amit kerestem: anyám ládáját. Ott állt éppen, ahová a bábu mutatott félbe-törtött bal kezével.

A mécseszt leraktam az egyik fali polcra, majd leguggoltam a láda mellé abban a reményben, hogy nyitva találom, de a rozsdás kampót szorosan markolta odabenn a lakat fémtestében a sasszem horga, s minden rángatásom és feszegetésem hiábavalónak bizonyult. Fölhagytam hát a próbálkozással, és fölegyenesedtem, hogy a kulcs keresésére induljak, bár e vállalkozást eleve reménytelennek ítéltam. A mécsesért nyúltam, melynek apró cseréptálcáján túlcordult az olvadt viasz egy égető csöppje, s legördül-

vén a kezem fejére hullott, s ott lassan megdermedt. Álltam kezemben a méccessel, s lábam szinte földbe gyökerezett a meglepetéstől, mert a kulcs, mintha csak az imént csempészte volna valaki a kezem ügyébe, ott feküdt a polcon, nem messze onnét, ahonét a méccset elvettem, s alighanem jó régen ott heverhetett már, mert amikor reszkető kézzel fölemeltem, sötét, kulcsforma folt maradt utána a porban.

Ismét letérdeltem, most már a kulccsal a kezemben, a láda mellé, s némi forgatás és erőlködés után a kampó vége kiugrott a horog szorításából, én pedig, mielőtt a láda fedelét fölcsaptam volna, igyekeztem jó előre fölkészülni a csalódásra, s azt bizonygattam magamnak, hogy néhány megsárgult ingnél s molyrágta, penészes szövetmaradékánál egyebet úgysem fogok találni benne, s bolondság volna ennél többet remélni. Amikor végül fölnyitottam, a ládából nehéz, áporodott szag csapott ki: a Helena leendő lánya alighanem már régen összeszáradt és szétomlott (az apró, fehérre és szürösre száradt virágocskák csillagaiból később meg is találtam egynéhányat a szoknya redői között). A léghuzatban imbolygó méccsláng fénye meggyiszín bársony pelyhecskéiben tükröződött, és amaz apró, fehér gyöngyszemek gömbjeinek sokaságában, amelyekkel a meggyiszín köntös derekát kivarrták. Szívemben éledező reménységgel emeltem ki a ládából a köntöst, s ahogyan a halovány világosságánál szemügyre vettem, semmi hibát nem leltem rajta, amikor pedig fölegyenesedve magam elé próbáltam, úgy láttam, a hossza is éppen megfelelő. Találtam még a ládában egy öreg, gyöngyökkel kivarrt, meggyiszín pártát, két pár alsóinget s egy pár meggyiszín bársonycipellőt is. Kincseimet bal karommal magamhoz szorítva, jobb kezemben a méccset tartva szaladtam kifelé a régi istállóból. Odakinn elfújta a méccset, mert az udvaron már a napkelte előtti óra galambkék világossága derengett, s a frissen hullott hó ujjnyi vastagon borította a földet s a szomszédos háztetőket.

Alighogy a belső szobába visszaértem, ágyam kárpitja mögé rejtőzve magamra próbáltam a ládában lelt holmikat. A köntöst mintha rám öntötték volna, de a cipellőbe sehogyan sem bírtam beléerőltetni a lábam. El is sülyesztettem sietősen az egyik láda mélyére, abba, amelyikben a foltozáshoz való rongyokat tartottuk, a köntöst pedig összehajtogatva a párnám alá rejtettem. Másnap hajnalban azután ismét kiszöktem a régi istállóba, és óvatosan visszarakosgattam a ládába mindazt, amit előző éjszaka találtam benne. Ezúttal már bokáig kellett gázolnom papucsos lábammal a hóban, s csak Isten kegyelme, ha ugyan az volt, óvott meg a csúf meghűléstől s attól, hogy az ifjú Miklós látogatásának nehezen várt idejét a betegágyban magas lázzal küszködve töltsem. S régebben, ha belegondoltam, mennyire másként fordul egész életem, ha így történik csakugyan, olykor csaknem eszemet vesztettem a gondolattól. Ma már azonban mindegy ez is, mint annyi minden egyéb... De akárhogy is, annyi bizonyos, hogy semmi bajom sem lett, még csak meg sem hültem sem akkor, sem pedig néhány nappal később, amikor szokott öltözékeket megint csak a régi istálló hidegében, alattomban cseréltem föl a meggyiszín köntösre, majd elindultam keresztanyámhoz abban a reményben, hogy végre eljött a régen várt találkozás napja.

Keresztanyámnál a kis szolgáloeány nyitott ajtót. Alighanem valamilyen konyhai teendőjében zavarhattam meg, mert amikor hosszas kopogtatásomra előszaladt a konyhából, karja könyékig lisztes volt, s könyökével nyomta le a nehéz kilincset. Fejével a belső szoba felé intve csak annyit mondott: „Odabe vannak!”, és már szaladt is vissza félbehagyott foglalatosságához. Én kaptam a lehetőségen, hogy kis időre magamban lehetek, mielőtt a szobába lépnek, s amennyire tükör s egyéb eszköz híján bírtam, megigazgattam kissé a hajamat és az öltözékeimet. Azt hiszem, a kelletténél több

időt tölthettem odakinn, mert amikor végül halkan lenyomtam a belső szoba kilincsét és beléptem, keresztanyámat, ki időközben alighanem úgy határozott, becsapta a füle, amikor kopogtatást vélt hallani, valami olvasmányába merülve találtam. Amikor halkan, félénken üdvözöltem, meglepetten kapta föl a fejét, s egy pillanatig olyan döbbenten meredt rám, hogy bennem, akinek minden gondolatom az öltözékem körül járt, meghűlt a vér, mert attól tartottam, azon ütődött meg annyira, hogy nevetni való maskarának talál a meggyszín köntösben. Legszívesebben sarkon fordultam és kiszaladtam volna, de azután láttam, hogy keresztanyám tekintete megennyhül. Föjlált a karszékből, és két kezét felém nyújtva hozzám sietett.

– Úristen, Orsolya! – mondta elmosolyodva s a fejét rázogatva, kissé elfulladt hangon, mintha valami nagy ijedelmet állt volna ki az imént. – Ahogy ott álltál az ajtóban, az első szempillantásban azt hittem, szegény édesanyádat látom... Ha a te hajad nem volna néhány árnyalattal világosabb, egészen olyan lennél, mint ő volt fiatalasszony korában...

– Sajnálom, hogy nem ismerhettem az édesanyját... Ha csakugyan annyira hasonlítanak, gyönyörű asszony lehetett! – szólalt meg egy lágy, hízelgő hang a szoba legtávolabbi, homályos sarkából. Az ifjú úrnak, aki ráérősen föltápáskodott az egyik karszékből, hogy üdvözlésemre siessen, külseje ugyan nem egyezett minden ízében azzal a képpel, amelyet képzeletemben kiformaltam róla, de nem is különbözött tőle olyan nagyon, hogy idővel, ha a sors úgy akarta volna, össze ne olvadhatott volna lelkemben a kettő egyetlen, számomra mindennél kedvesebb képpé. Annyi bizonyos azonban, hogy jócskán alacsonyabb volt a képzeletem által megrajzolt alaknál, s vékonyabb testalkatú. Szép orcájának vonásai kissé lányak és leányosak voltak, de hatalmas, hosszú, sötét pillákkal szegett kék szeme, amely gyöngéden, simogatóan nézett az enyémbé, szebb volt minden más szempárnál, amelyet eladdig vagy akár azóta láttam.

– Mulatságba készül? – kérdezte mosolyogva azután, hogy keresztanyám összeismeretetett bennünket egymással. Én e föltételezést először eléggé hízelgőnek találtam, de tüstént ráeszméltem, hogy alighanem azért kérdi, mert farsangi öltözéknek nézhette a meggyszín köntöst, amelyen nyilván első szempillantásra fölismerte, hogy a húsz év előtti vagy még annál is régebbi divat szerint készült. Mélyen elvörösödvé ráztam meg a fejemet, de az ifjú úr alighanem maga is rádöbbenhetett baklövésére, s hogy jóvátegye, gyorsan beszélni kezdett.

– Tudod-e, néném, kire emlékeztet engem Orsolya? – kérdezte élénken, amikor mindhárman letelepedtünk az asztal köré, s keresztanyám kikiáltott a kis szolgálonak, hogy behozhatja a frissítót. – A karmazsin ruhás asszonyra! – mondta diadalmasan, s fejével a sötét hajú asszony képe felé intett, amely előtt olyan gyakran álldogáltam. – Micsoda rokonom is volt ő nekem? Ükanyám? Szépanyám? – faggatta keresztanyámat gyöngéd csúfondárossággal, mintha tudná, hogy e kérdéssel alaposan fölmérgekesíti.

– A dédanyád húga volt... Mintha nem tudná! – legyintette képen keresztanyám tettett fölháborodással, ő pedig elkapta s engesztelően az arcához simította az öregasszony kezét, miközben cinkosan rám hunyorított, mint valami elkényeztetett gyermek, aki bizonyos benne, hogy kivételezett helye van mások szívében, s többet szabad neki, mint másnak.

– Jó, legyen... Csakugyan, már emlékszem, egyszer már megkérdeztem tőled, hogy kicsoda. Talán még akkor, amikor először jártam nálad. Tízestendős, ha lehettem akkoriban – folytatta, ezúttal énhozzám intézve szavait –, és annyira megtetszett nekem a karmazsin ruhás asszony képmása, hogy elhatároztam: vagy ő lesz a feleségem, vagy

senki más! Valósággal összetörted a szívemet – fordult ismét a nénje felé mosolyogva –, amikor azzal akartál lebeszélni a dologról, hogy közölted velem: a szépasszony már réges-régen a föld alatt porlad, tetejében akkor sem vehetném el, ha történetesen még élne, mert vérrokonok vagyunk, s vérrokonok között a házasság tilalmas dolog...

– Különös – szoltam közbe félénken, s nagy zavaromban ujjam begyével mindenféle furcsa idomot rajzolgattam az asztalterítőre –, engem ez a képmás mindig is édesanyámra emlékeztetett...

Keresztanyám meglepődve pillantott reám, az ifjú úr pedig élénken faggatni kezdett, hogy hívták az édesanyámat, s hová valósi volt...

– De hiszen azokkal mi szegről-végről rokonságban vagyunk! – kiáltott föl lelkesen anyám leánykori nevének hallatán. – Vagy legalábbis a liptói ággal... Tudja mit, Orsicska! – nézett reám gyöngéden bűvös kék szemével. – Ezentúl Orsicska húgomnak fogom szólítani!... Mindig is szerettem volna, ha van egy kishúgom, aki kissé gondomat viseli, s szép gyöngéden terelget a jó útra... A két bátyám, afféle bumfordi fickók, ha tehetik, örökké fára másztak meg lovagoltak volna, s nem győztek gúnyolódni rajtam, hogy én inkább a táncban meg a muzsikában lelem örömeimet... Egy kisleány bizonyosan áhítatosan végighallgatta volna a magam szerelte dalokat és költeményeket is, mert mi tagadás, efféle dolgokkal szeretem múlatni az időt... Maga, Orsicska, ugye egészen biztosan meghallgatta volna? – kérdezte, és megint jelentősen nézett a szemem közé, én pedig szólni sem bírtam, mintha a torkom bedagadt volna, csak némán, lángvörösen igent bólintottam.

– És mi lett a sorsa a karmazsin ruhás asszonynak? – kérdeztem akadozva, hogy másra tereljem a szót.

– Rágyújtották a parasztok a kastélyt... azokban a zűrzavaros időkben – felelte kurtán keresztanyám, s én összerezentem szavai hallatára, mintha arcul ütöttek volna, de léha kedvencünket, úgy látszik, nem hozta ki a sodrából hajdani imádottjának rettenetes sorsa.

– Szörnyű idők lehetnek csakugyan! – mondta lustán nyújtózkodva, s egy ásítást nyomott el. – Ámbár az idők mindig eléggé szörnyűek, vagy majdnem mindig... Az ember nem tehet mást: ha látja, hogy valahol igen megsűrűsödnek a bajok, igyekszik odébbállni, s valami nyugalmasabb helyet keresni – tette hozzá elgondolkodva, keresztanyám pedig ismét gyöngéden arcon legyintette.

– No, azt te nagyon érted, ahogy hallom... Kihúzni magadat a bajból – mondta nevetős, de jelentős hangon, mintha valami közös titkukra emlékeztetné. – Remélem, a jövőben megpróbálsz megemberelni magadat egy kisé...

– Próbálni örökké próbálok... – mosolygott vissza rá cinkosan az öccse, aztán ismét énhozzám fordult. – Egyébiránt ne gondolja, Orsicska, hogy csak azért, mert nem kegyeskedett a húgocskámnak születni, egyszer és mindenkorra megkímélte tőle a sorsa, hogy hálás és értő közönsége legyen szerzeményeimnek! – nézett rám játékos szigorúsággal összevont szemöldökkel. – Sűrűn fel kell majd keresnie bennünket, míg itt vagyok, hogy legyen alkalma sorra meghallgatni mind a tizenkét tucatot, és elbírálni, melyik a legalkalmasabb a kőkemény leányszívek meglágyítására.

– Aztán lássuk mielőbb. Remélem, csakugyan kitaróbb hallgatósága lesz majd a szerzeményeimnek, mint a néném – mosolygott még rám búcsúzóul, amikor induláshoz készülődtem. – Neki, szegénynek, többnyire már az elsónél megfájdul a feje...

Útban hazafelé s a rá következő néhány napban valósággal szédelegtem az örömtől, és bizonyos voltam benne, hogy sorsom rövidesen jobbra fordul. Az ezután követ-

kező néhány hétben azután részem volt mindabban a reménységben és kétségbeesésben, amelyről a szerelmes énekek beszélnek, s ezek az állapotok olyan szédítő gyorsasággal váltogatták egymást, hogy úgy éreztem, lábam alól kicsúszik a szilárd talaj, s engem valamely viharos tenger hullámai dobálnak erre-arra. Azt gondoltam azonban, hogy e változékonyság, ez az örökös hányódás reménység és kétségbeesés között az igaz szerelem velejárója, s nem is gyanítottam, hogy egy állhatatlan, gyermeki kedély szeszélyeinek játékszerévé lettem.

Amikor három nappal később (mert nagy önuralommal ennyi ideig bírtam távol maradni tőle, holott szívem szerint már másnap újra meglátogattam volna) beállítottam keresztanyámhoz, az ajtón belépve csaknem beléütköztem a kifelé igyekvő ifjú Miklósba, ki éppen távozóban volt otthonról.

– Nicsak, Orsicska! – torpant meg a látomra, de csak egy szempillantásnyi időre. – Ejnye, de sajnálom! Ha ezt előbb tudom... Elígérkeztem valahová, de remélem, hamar szabadulok... El ne menjen, amíg vissza nem jövök! – nézett rám szemöldökét játékos szigorúsággal összevonva, s a következő pillanatban már messze járt.

Ezúttal keresztanyám is mintha kissé kelletlenebbül fogadott volna, mint szokása volt, s mintha szántszándékkal kerülte volna azt is, hogy öccse hollétét vagy egyéb dolgait szóba hozza. Ehelyett a mi házi dolgainkra terelte a szót: legkivált mostohám állapotáról faggatott, s arra kért, mielőtt elmegyek, emlékeztessen rá, hogy el ne feledje elküldeni velem azt a fejfájás elleni rózsavizet, amit egyszer, még korábban, megígért neki. S bár gyanítottam, a rózsavizet is csak azért hozta szóba, hogy ezzel is a mielőbbi távozásra ösztökéljen, csak ültem szokott helyemen, a támlás széken az ablak mellett, és lázasan kutattam agyamban valami beszéd tárgy után, amellyel az időt múlathatnám, mígnem keresztanyám belátta, hogy az én bajom kikúrálásához erősebb orvosszerre lesz szükség a rózsavíznél, és mégiscsak a távollévre fordította a szót.

– Az én Miklós öcsémet sem igen látjuk ma már idehaza – kezdte, de nem nézett rám, hanem hímzését vizsgálgatta bíráló szemmel. – Még örülhetek, ha ma legalább éjfél tájban megjön, s nem hajnaltájban keveredik haza, mint tegnap s az azelőtt való este... Az anyja valami rokona a mi polgármesterünknek, azért hívogatják annyifelé... Ezen a farsangon még kimulatja magát, azután úgyszólván kezdődik a komoly élet – fejezte be jelentős hangszúllyal, amelyre bizonyosan föl kellett volna figyelnem, csakhogy ez az eljövendő komoly élet csöppet sem érdekelt, annál jobban fölzaklatott a hír, hogy reménybeli szerelmesem az estéket az enyémnél jóval előkelőbb és bizonyára szórakoztatóbb társaságban tölti. Elgondoltam, hány szép és gazdag leánnyal találkozhatik akár egyetlen ilyen mulatságban is, hát még a mulatságok egész sorában, s milyen kevés reményem lehet énnekem arra, hogy ezekkel fölvegyem a versenyt. Sietősen elbúcsúztam keresztanyámtól, s annyira erőt vett rajtam a keserűség és a reménytelenség, hogy a következő napokban jóformán ki sem tettem a lábam a házból, nehogy véletlenül összetalálkozzam az ifjú Miklóssal, s ő e számomra oly kedvezőtlen összehasonlítást megtehesse. De azután megint csak éledezni kezdett lelkemben, ha talán nem is a reménység, de valamiféle dacos harag, és azt gondoltam: ugyan, mit veszíthetek? S mivel az eszünk mindenkor hűséges szolgálója a szívünknek, egyszerre csak az is eszembe villant: hiszen én voltaképpen megígértem az ifjú Miklósnak, hogy meghallgatom azokat a maga szerzette énekeket, s már csak az illedelem is megkívánja, hogy mielőbb felkeressem és ígéretemnek eleget tegyek. És csakugyan, amikor végül összedtem a bátorságomat, s egyik délután ismét beállítottam keresztanyámhoz, az ifjú

úr látható örömmel fogadott, s még szemrehányást is tett, amiért előző alkalommal nem vártam meg a visszatértét.

– Nem volt szép magától, Orsicska, hogy megszökött a múltkor – szólt rám gyöngéd szigorúsággal, s én röstelltem volna azzal védekezni, hogy hiszen majd’ két órát töltöttem ott a keresztanyámmal való kényszeredett társalkodással mulatva az időt, őreá várakozva. – No de most már igazán nincsen kegyelem: meg kell hallgatnia azt az éneket, amit az elmúlt éjszaka szereztem! Igen szép, bánatos, szerelmes ének egy szép hűtelenről, és nekem föltétlenül tudnom kell, ki bírok-e sajtolni vele egynéhány részvevő könnyet Orsicska gyönyörű szeméből...

– Ugyan, Miklós, csak nem akarsz efféle énekekkel traktálni egy fiatal leányt? – szólt rá bosszúsán keresztanyám, de az ifjú urat, úgy tetszett, ez egyszer nem lehet eltántorítani a szándékától.

– Te is tudod, néném, hogy Orsicska nem olyan, mint ezek a vidéki virágszálak, akiket a te kívánságodra hosszú órákon keresztül kell táncoltatnom minden este, mint valami szegény gályarabnak! – nézett keresztanyámra lusta, magát sajnáltató mosollyal, engem pedig a féltékenység kínjai után előntött a boldog megkönnyebbülés, és oda se hallgattam, amikor keresztanyám, szokásánál némileg bosszúsabb hangon tiltakozott az ellen a föltevés ellen, miszerint öccse inkább az ő kedvét keresné, mint a maga mulatságát, amikor minden estéjét a háztól távol, táncsal és egyéb bohóságokkal tölti.

– Hanem – szólalt meg nevetős hangon az ifjú úr, miután néhány kezdeti, próbálkozó pengetés után mégiscsak félretette a lantot, amelyet kis idővel korábban féltő gonddal vett elő a tokjából, s aggodalmas, szerető pillantással vizsgált végig –, tudja, Orsika, sose hittem volna, hogy egy efféle vidéki városban ilyen mozgalmas társas élet folyik! Némelyik leány pedig – folytatta, s nekem az iménti megkönnyebbülés után megint csak megsajdult a szívem, s leszegtem a fejemet, hogy ne lássa rajtam, mekkora gyötrelmet okoz ezzel a beszéd tárgygal –, no, korántsem mindegyik, de némelyik... bizony, akár az udvarnál is megállná a helyét! Ott van mindjárt a városbíró leánya, valami Regina vagy talán Rozina? – találgatta csúfondáros mosollyal, s én abban a szempillantásban bizonyos voltam benne, hogy nagyon is jól tudja, mi a neve annak a leányszónak, s még azt is, hogy már nem is egyszer szólította ezen a néven ama gyöngéd, becéző hangon, amelyen engem szokott „Orsicska húgomnak” hívni –, no, hát az akár-melyik udvari dámával fölvehetné a versenyt! Csak az a baj, hogy szemlátomást a polgármester fiát, azt a fakó képű, nyiszlett németet tünteti ki érdeklődésével... Hiába, no, az mégiscsak komoly ember, nem afféle megbízhatatlan versfaragó, mint én! Mit gondol, Orsicska – nézett rám komoly, aggodalmas arccal, de a szemé azért vidáman, csúfondárosan nevetett –, ki tudnám én vetni a nyeregből azt a nyársatnyelt, érdemdús fajankót, ha nagyon akarnám?

És ettől fogva így ment mindvégig. Amikor megérkeztem, mindig nagy lelkesedéssel üdvözölte az ő „Orsicska húgát” – s én, mint akit valami gonosz varázslat tart fogva, nem is igen tudtam két-három napnál tovább távol maradni a háztól, pedig keresztanyám mind hidegebb tekintettel fogadott, s kezdett mindinkább foghegyről, bosszús megvetéssel szólni hozzám –, s minekutána röviden elbeszélte, mivel töltötte a legutóbbi találkozásunk óta eltelt időt (s már ez is többnyire alkalmas volt rá, hogy a köröm alá verje a tüskét, mert úgy láttam, nemigen telt el egyetlen napja sem tánc, szánkázás vagy jelmezes multság nélkül), reátért, hogy hogyan is áll éppen az ügye a városbíró leányánál, s közben újra meg újra azt bizonygatta, milyen nagy szüksége van ebben a dologban „kishúga” elfogulatlan tanácsaira. Hogy vajon szigorúan nézett-e

reá a kegyetlen szépség, vagy kedvesen, kitüntette-e kissé a polgármester fiának rovására, vagy kénytelen volt beérni a másodhegedűs szerepével a „nyiszlott német” mellett – vége-hossza nem volt az efféle beszédeknek. Ráadásul, panaszkolta, újabban valami marcona kapitány is ott forgolódik a kedves leány körül, és zord, fenyegető pillantásokkal igyekszik mindenki mást távol tartani a szép Rozina közeléből... Végül azután mégiscsak meg kellett hallgatnom néhány maga szerzette éneket is, melyek, úgy emlékszem, eléggé csinos versezetek voltak, teli epekedő galambokkal és kegyetlen, tövises rózsaszálakkal... Azt hiszem, egy idő után még ebben az eszeveszett, szerelmes állapotomban is ráuntam volna a dologra, s kiszakítom magam a bűvös körből, amelyet a gonosz varázslat vont körém, ám valahányszor az ifjú úr észrevette, hogy fogytán a türelmem, vagy ha annyira megharagított, hogy egy időre sikerült úrrá lennem az iránta való vágyakozáson, s néhány napig elkerültem keresztanyám házát, mindjárt megemberelte magát, s olyan komoly, bizalmas hangon kezdett szólni hozzám, hogy belesédültem az örömbébe. Hát mégiscsak kedvesebb és fontosabb vagyok neki, gondoltam, mint azok a leányok, akikkel mindenféle léha mulatságokban az estéit tölti, s úgy tetszik, mégiscsak igen bánná, ha állhatatos figyelmemet és vonzalmam egyéb jeleit ettől fogva megtagadnám tőle.

Egy alkalommal pedig egészen a bizalmába avatott, legalábbis akkor úgy hittem. Ha nem így történik, talán többé be sem teszem a lábam keresztanyám házába addig, amíg ő ott időzik. Ez alkalommal ugyanis, amikor megérkeztem, hallottam, amint keresztanyám a félig nyitott ajtón keresztül kissé emelt, az én fülemnek szánt hangon beszél a belső szobába: „Orsolya van itt!”, s véletlenül meghallottam az ifjú úr választás is, aki, bizonyára abban a hiszemben, hogy még odakinn vagyok az előszobában, bosszúsan ezt dörmögte: „Már megint? Na mindegy, ma úgyis csak...” – ennél többet azonban már nem hallottam, mert keresztanyám belépett a belső szobába, s erélyesen behúzta maga mögött az ajtót. Amikor azután előkerült a belső szobából, az ifjú úr a szokásosnál is kedvesebben, bájos gyermeki szertelenséggel sietett üdvözlésemre, s unszolt maradásra, amikor én a megaláztatástól lángvörösen szabadkoztam, amiért rosszkor találtam érkezni, és erősködtem, hogy éppen csak benéztem, s azonnal indulok is tovább. Az ifjú úr alighanem gyaníthatta, hogy meghallhattam valamit, ami nem az én fülemnek volt szánva, mert ahelyett, hogy szokás szerint saját viselt dolgaival s a városbíró leányának szeszélyeivel mulattatott volna, meleg hangon az én foglalatosságaim iránt kezdett érdeklődni. Hová sietek annyira, és egyáltalában hogyan, mivel töltöm napjaimat, faggatott, s még akkor sem hagyott föl velem, amikor én fáradozásait mindössze kurta, egy-két szavas válaszokkal jutalmaztam. Hát a bíró leánya hogy van, kérdeztem harapósan, mire ő vállat rándítva mindössze annyit felelt, hogy tudomása szerint a leányzó tovább úzi szokásos praktikáit. Az elszenvedett keserűségtől bátorságra kapva remegő hangon megkérdeztem tőle, van-e értelme őszerinte olyan személy hajlandóságának elnyerésére törekednünk, aki szemlátomást semmiféle komolyabb érzést nem táplál irántunk? Egyébiránt pedig a leányzó, annak alapján, amit eddig elmondott róla, szívtelen, szeszélyes teremtsnek tűnik, s így, gondolom, abban sem lenne sok köszönet, ha történetesen sikerülne elnyernie a szívét. Ezt hallva igen elkomolyodott: kezét az enyémmre simította (s ettől énnekem, ostobának minden iránta érzett haragom elpárolgott, s a váratlan boldogságtól hevesebben kezdett verni a szívem), s csöndes, megható hangon arról kezdett beszélni, hogy maga igen jól tudja mindazt, amire az imént figyelmeztettem, de mindhiába, könnyelmű hajlamai újra meg újra tévútra sodorják.

– Azt hiszi, húgocskám, én nem tudom, hogy mindez csak hiábavalóság, s ráadásul szégyenletes és nevetséges is? – kérdezte, és komolyan, melegen nézett a szemembe. – Azt hiszi, nem tudom, mennyivel szebb s értelmesebb dolog volna idehaza valami értékes olvasmánnyal vagy akár a magával való csendes társalgással múlatnom az időt? Ahelyett, hogy egyik mulatságból a másikba támolygok, míg meg nem virrad, Isten szép délelőttjét pedig ágyban töltöm szédelő fejjel, a számban a tegnapi bor savanyú ízével? Csakhogy, lássa – folytatta, miközben szórakozottan elvonta a kezét az enyémről, s a hímzett terítő rojtos szegélyével kezdett játszadozni –, olyan vagyok, mint a macskakölyök: annak is, ha elgurítanak az orra előtt valami gombolyagot, muszáj rárontania és esze nélkül rohannia utána körbe-körbe, minden egyébről megfeledkezve, pedig hát mire menne vele, ha el is kapná? Legfeljebb holmi foszlányok maradnának a karmai között... Hát így vagyok vele én is: ezerszer megfogadtam már, hogy ma nem megyek semmiféle mulatságba, s ha mégis, ügyet sem vetek sem a városbíró leányára, sem más üresfejű fehérszemélyre – folytatta, és énnekem megint csak elszorult a szívem: úgy, hát nem elég a bíró leánya, még más üresfejű fehérszemélyek is vannak? –, csakhogy, lássa, amikor eljön az ideje, újra meg újra azon kapom magam, hogy mégiscsak öltözködni kezdek, s ha valamelyik Regina vagy Sófika, aki tegnap még én-rám kegyeskedett mosolyogni, most egyik vagy másik helybeli fajankót tünteti ki tánc vagy szánkázás közben, addig nem nyughatok, míg nem én-rám néz újra olyan áhítatos, ködben úszó tekintettel, mint annak előtte... Valahányszor azután a hajnali csendességben hazafelé igyekezem, megfogadom, hogy ez volt a legutolsó alkalom, aztán másnap mégis ugyanott folytatom, ahol előző nap abbahagytam...

Keresztanyám énnekem mindig azt szokta mondani, feleltem pillantásomat a padlóra szegezve, nehogy esdeklő, gyermeki pillantásával ismét levegyen a lábamról, hogy ha igazán elszánjuk magunkat a jóra, először, igaz, keserves a lemondás, de ha elkezd-tük, idővel szokásunkká, valósággal második természetünk-ké válik. S hogy nem próbálkozhatnék-e meg esetleg ő is velem, kérdeztem, hogy gyöngeségeinek ily módon fölébe kerekedjék?

– S ezt éppen maga kérdi jóraivaló, lutheránus leány létére? – kérdezte félig komolyan, félig játékos szörnyülködéssel. – Hát nem tanították meg magának, hogy nincsen hatalmunkban jól cselekedni saját erőnk-ből, csak ha Isten kegyelme hozzásegít bennünket? Igaz, a mi katolika religiónk azt tanítja, megvan bennünk az ahhoz szükséges szabad akarat, hogy a jól válasszuk s azt véghez is vigyük, de én, megvallom, soha magamban azt az akaratot nem tapasztaltam... hacsak olyankor nem, amikor a szobámban egymagamban, minden kísértéstől biztos távolban, szép nyugodtan végig-gondolom, mit is kellene tennem, hogy azután, amikor megint csak ott vagyok a kísértés sűrűjében, belássam, hogy minden elhatározásom füst és pára. Ha pedig visszatekintek valamely bűnös cselekedetemre, mindig arra jutok, hogy hajlamaimat, nevel-tetésemet s mindazt tekintve, ami addig történt velem, nem is cselekedhettem volna másképpen, mint ahogyan cselekedtem, s hogy ez olyan háló, amelyet legfeljebb Isten szaggathatna széjjel, ha úgy akarná... Meglehet, a maguk vallásának van igaza, s egyesek csakugyan ki vannak szemelve az üdvösségre, mások pedig a kárhozatra, s így minden erőfeszitésem amúgy is eleve kudarcra van ítéelve...

– Ha tudná – folytatta sokkal hevesebben, mint ahogyan általában beszélni szokott –, hogy gyűlölöm azt a zűrzavart, amelybe a tulajdon gyöngeségem taszít, az az átkozott tulajdonságom, hogy egyetlen nekem állított csapda mellett sem tudok erős lélekkel, szilárd léptekkel elhaladni, hanem valamennyibe kivétel nélkül belé kell, hogy es-

sek... Hogy szeretnék pedig reggelente nyugodt szívvel, tiszta lelkiismerettel ébredni és tisztos foglalatosságok között múlatni a napot, mintha valami világos, jól belátható síkságon haladnék, nem pedig ebben az átláthatatlan bozótban, ahol sosem tudhatom, melyik lépésemnél ront elő valamelyik bokorból vagy veti magát a nyakam közé egy faágról valamely régi könnyelműségem következménye... Ha tudná, hogyan keresek örökké valami állandót és szilárdat tulajdon lelkemben, valami erős fundamentumot, amelyen megvethetném a lábam, s amelyre támaszkodva ízenként újra fölépíthetném magamat, hogy hasonlatos legyek azokhoz az erős, nyugodt, magabízó férfiakkhoz, akiket magam körül látok... vagy az Isten tudja, lehet, hogy ők sem különbek, mint én, csak hogy legalább a szemfényvesztésben, a világ szemébe való porhintésben ügyesebbek nálam... Néha, úgy tetszik, sikerül ráakadnom magamban valami effélére, valami erős vágyra vagy indulatra, valamire, ami nemcsak futó szeszély, s nem múlik el magától máról holnapra, hanem komoly, erős, tartós érzés, érdeklődés vagy vonzalom, amely irányjelzőként szolgálhatna számomra az életben... Igen, gondolom ilyenkor, ezzel már lehet kezdeni valamit, ezt bizonyosan nemcsak ma fogom akarni, hanem holnap meg holnapután, talán még tíz esztendő múltán is, és ha megkaptam, nem csömlök majd meg tőle rögvest, nem fordul át a vágyakozás másnapra unalomba és gyűlöletbe... Ezt a tudományt, ha első kíváncsiságom kielégült, akkor sem unom meg máról holnapra, mint az előzőt, meg az azt megelőzőt, hanem fáradhatatlanul munkálkodom majd, hogy elmélyedjek benne... Csakhogy mindez újra meg újra hiú reménynek bizonyul: mintha hiányoznék a lelkemből valami szilárd mag, s ha magamba nézek, mintha szűnyograjt látnék röpdödni odabenn, vagy valami felhőt, amely örökké változtatja az alakját, hol szalamandrát, hol hétfejú sárkányt formáz, majd meg valamiféle földön kúszó, indázó gyomot, melynek rettenetesen nagy, de bévül pudvás, pöfeteg termése van. Tudja, Orsicska – folytatta eltöprengve, és kezét, amely keskeny volt, ernyedt és finom vonalú, akár egy asszonyé, egy pillanatra ismét az enyémmre simította, de el is húzta mindjárt –, néha arra gondolok, azért vagyok én ilyen szerencsétlen, mert soha senki engem önnönmagamért nem szeretett. Jó, jó, tudom – vágott közbe türelmetlenül, mert valami önkéntelen mozdulatom elárulhatta, hogy kis híján hangosan is kimondtam a nyelvemre toluló tiltakozó szavakat –, az emberek többnyire örömeiket lelik a társaságomban, akár azt is mondhatná, kapva kapnak rajtam, de miért? Azért, mert ezzel a minden szilárdság és állandóság nélkül való, örökké változó felhőtermészetemmel mindig olyanná idomítom magamat, amilyennek látni kívánnak, azt hallják tőlem, amit hallani szeretnének... De soha senki olyannak el nem fogadott, amilyen igazában vagyok, soha egy szerető szempárban nem láthattam még híven tükröződni tulajdon képmásomat, hogy annak láttán én magam is megkedvelhettem volna önnönmagamat...

Nagy zavarodottságomban nem mertem arcára emelni a tekintetemet, hanem földre szögezett szemmel, égő arccal valami olyasmit suttoztam, hogy ha más talán nem is, az édesanyja bizonyára...

– Az én édesanyám – vágott közbe keserűen – egy icipici, törékeny, örökké nyájasan mosolygó kicsi dáma, akiben annyi akarat és elszántság van, mint egy hajdúkapitányban, és körülbelül ugyanannyi könnyörület is. Azt hiszem, már karonülő koromban rájöhett, hogy az én megnyerő lényem olyan hatékony eszköz lehet, amely felettébb jól szolgálja a család fölemelkedését, s azóta is vaskézrel terelget ebbe az irányba. Különben igaza is van... Tőlem magamtól legfeljebb valami ostobaság telne ki, amivel csak szégyenbe keverném őt is, magamat is – fejezte be keserűen, s még egyszer, utol-

jára, végigsimított a karszék támláját görcsösen markoló kezemen. – Őrizkedjen tőlem, Orsicska, hiszen látja: elveszett ember vagyok...

E beszélgetés után, azt hiszem, változás állott be iránta való érzéseim természetében. Gondolataim mindaddig a láng körül repdeső molypille öngyilkos makacssággal kerengtek az egyetlen, számomra fontos kérdés körül: ő vajon milyen érzéseket táplál énrántam, s minden szavából, szemének és arcának egymást váltó kifejezéseiből, mint valami titkosírás betűiből e talány megfejtését igyekeztem kiolvasni. S miközben folytonosan remény és kétségbeesés között hányódtam, aszerint, hogy aznap éppen mit véltem kiolvasni e jelekből, mind e remények s kétségek voltaképpeni tárgyát káprázó szemem mintha nem is látta volna. Ettől fogva azonban ebbe a vak, hívságos szenvedélybe forró együttérzés és gyöngédség vegyült, s ha eddig tulajdon sorsom jobbra fordultát reméltem vonzalmam viszonzásától, s bizonyos voltam benne: az ő e világi boldogsága s túlvilági üdvössége is attól függ, elfogadja-e a sorsnak azt az ajándékát, amelyet az én szeretetem s ragaszkodásom kínál neki. Igen, efféléket gondoltam elbizakodottságomban és ostobaságomban, s tetejében úgy véltem: minden, amit annak érdekében teszek, hogy vonzalmam tárgyát érzéseim viszonzására és színvallásra ösztökéljem, csak helyénvaló és Istennek tetsző dolog lehet...

Annyi hasznát mindenesetre láttam ennek a beszélgetésnek, hogy ettől fogva nem esett annyira rosszul, ha arra gondoltam, hogy estéit táncmultságokban, s napjainak java részét is vidám és gondtalan ifjak és leányok, az enyémnél jóval gazdagabb és tekintélyesebb családok sarjainak társaságában tölti. Ennek köszönhettem, hogy nem keserített el különösképpen, amikor egyszer, az egyik szép, derült, téli napon szembe találok vele az utcán, amint éppen szánkázni indult valahová azoknak a jómódú ifjaknak és leányoknak vidám társaságában, akikre korábban olyan féltékeny érzéssel gondoltam... Én magam gyalogszerrel igyekeztem hazafelé a boltból, ahová mostohám egy darab mosószappanért szalasztott el, mert otthon főzött szappanunk éppen kifogyott. Óvatosan rakosgattam a lábamat az éjszaka hullott friss hóban, mely olyan vastagon lepte el az utcát, hogy ha nem vigyáztam, befolyt rövid csizmám szárán, s jeges lucsokkal áztatta el a harisnyámat. Igyekeztem hát tőlem telhetőleg a lábam elé nézni, a nagy lódobogásra és csengettyűszóra azonban mégiscsak fölkaptam a fejemet, s láttam, amint egy lovas szán fordul ki az útra a keresztutcából, és siklik sebesen velem szemközt, de mégsem annyira gyorsan, hogy ne lett volna időm szemügyre venni a rajta ülők arcát. A szán négy utasa közül ketten, az ifjú Miklós és társnéja, kiben a városbíró leányát gyanítottam, elől ültek, ketten pedig, egy vézna, gazdagon öltözött leányka s egy merev tartású, vizes kék szemű, fakó képű ifjú ember, bizonyára a polgármester fia, a hátulsó ülésen. Mi tagadás, az alatt a rövid idő alatt, amíg a szán elhaladt mellettem, alaposan szemügyre vettem ama sokat emlegetett bíróleányt, s némi elégtétellel állapítottam meg, hogy bár szép, rózsás és tejfehér bőrű, ragyogó fekete szemű teremtes, orcája s amennyire hosszú, téli palástja látnom engedte, termete is teltebb a kelletténél. Szép, sötét szeméből fölényes önelégültség sugárzott, s apró, csigás ajkát is megvetőleg biggyesztette valamire, amit kísérője, szemlátomást erősen igyekezve túlkialtani a lódobogást és száncsengést, buzgón magyarázott neki. Láttam, ahogyan a mellette ülő ifjútól elfordulva gömbölyű állat beléfúrja a palást szőrmegalérjába, amelynek prémjébe a szembefúvó szél apró tölcseréket borzolt, s közben kényeskedve rendezgeti térdén a takarót, s megállapítottam magamban, hogy elkényeztetett, hidegszívű leány lehet, s hogy ha engem a sors jobb körülmények közé helyez, minden biznnyal túlszárnyalom őt szépségben és kedvességben. Elhaladtukban az if-

jú Miklós tekintete egy pillanatra találkozott az enyémmel, s keze tétován elindult föl-felé, hogy süvegét megemelve, de útitársnője éppen ekkor adhatta tudtára valami kívánságát, mert tüstént elfordította rólam a tekintetét, s szolgálatkészen előrehajolva a két első ülés közt elhelyezett iszákban vagy útiládában kezdett kotorászni. S bár e gondtalan, drága szőrmébe öltözött, újabb multságok felé siető társaság látványa keserű irigységgel töltött el, mégiscsak örültem e találkozásnak, mert mindaddig, ha a városbíró leányára gondoltam, képzeletem maga alkotta, tündökletes délibábbal viaskodott, s most a délibáb helyét elfoglalta a korántsem tökéletes, hús-vér leány képe, s bár továbbra is gyötört a féltékenység, ettől fogva, talán nem is ok nélkül, úgy vélekedtem, ha a gazdagság nyújtotta előnyöket leszámítjuk, kettőnk közül én vagyok méltóbb a szívemnek kedves ifjú szerelmére.

Csakhogy sok vigasztalást e gondolatból sem igen meríthettem, mert fogytán-fogytak a farsang napjai, s a farsanggal végéhez közeledett az az idő is, amelyet az ifjú Miklós nénye házában szándékozott tölteni. Mind ez ideig egyetlen olyan szó sem hangzott el közöttünk, amely tápot adhatott volna azon reménységemnek, hogy ha most eltávozik is a városból, mi ketten azért nem válunk el egymástól örökre, hogy látom még valaha ebben az életben... Növekvő kétségbeesésemben, azt hiszem, már nem igen riadtam volna vissza semmitől, csak hogy valami efféle ígéretet kicsikarjak belőle, de mindhiába: ezekben az utolsó napokban mintha minden összeesküdött volna ellenem. Hol a ház körüli teendők szaporodtak föl annyira, hogy valahányszor megpróbáltam akár csak egy félóra is elkéredzkedni, apám mindannyiszor igen éles hangon utasított rendre, s amikor végül nagy nehezen mégiscsak elszabadultam otthonról, keresztanyám, ki ezekben a hetekben egyre hűvösebben bánt velem, azzal fogadott, hogy öccse egész napos szánkirándulásra ment valamelyik közeli birtokra, ahol, lévén farsang utolja, a vendégek tiszteletére alighanem táncmulatságot is rendeznek, s így másnap délelőttnél korábban aligha kerül haza. Mit volt mit tennem, rövid üldögélés után leforrázva hazaoldalogtam.

(Folytatása következik.)

Tóth Krisztina

LÉGHAJÓ

H. J.-nak

Elhagy végre minden ballasztot,
túlrepülni a léthatáron –
mit már annyiszor elszalasztott,
csukott szemmel teszi az álom.

Csergetakaró: hogy utálta
szedegetni a sok merev szösz, mintha egy ősz hajú banya járna
láthatatlan a bútorok közt,